

VENDIM
Nr. 63, datë 24.9.2024

NË EMËR TË REPUBLIKËS SË SHQIPËRISË

Gjykata Kushtetuese e Republikës së Shqipërisë, e përbërë nga:

Holta Zaçaj	kryetare;
Fiona Papajorgji	anëtare;
Sonila Bejtja	anëtare;
Sandër Beci	anëtar;
Illir Toska	anëtar;
Genti Ibrahim	anëtar;
Marjana Semini	anëtare;
Marsida Xhaferllari	anëtare,

me sekretare Belma Lleshi, në datën 24.9.2024 mori në shqyrtim në seancë plenare mbi bazë të dokumenteve çështjen nr. 63 (A) 2023 të Regjistrisë Themeltar, që u përket:

KËRKUES: Ardian Narkaj, përfaqësuar nga avokati Iv Rokaj, me akt përfaqësimi.

SUBJEKT I INTERESUAR: Prokuroria e Përgjithshme, përfaqësuar nga prokuror Alfred Progonati, me autorizim.

OBJEKTI: Shfuqizimi i vendimeve nr. 443, datë 20.10.2016, të Gjykatës së Apelit Shkodër; nr. 00-2023-687, datë 25.4.2023, të Kolegjit Penal të Gjykatës së Lartë, si të papajtueshme me Kushtetutën e Republikës së Shqipërisë.

Kthimi i çështjes për rigjykim në Gjykatën e Apelit të Juridiksionit të Përgjithshëm Tiranë.

BAZA LIGJORE: Nenet 42, 131, pika 1, shkronja “f” dhe 134, pikat 1, shkronja “i” dhe 2, të Kushtetutës së Republikës së Shqipërisë (*Kushtetuta*); neni 6 i Konventës Evropiane për të Drejtat e Njeriut (*KEDNJ*); nenet 71 dhe 71/a, të ligjit nr. 8577, datë 10.2.2000, “Për organizimin dhe funksionimin e Gjykatës Kushtetuese të Republikës së Shqipërisë”, të ndryshuar (*ligji nr. 8577/2000*).

GJYKATA KUSHTETUESE,

pasi dëgjoi relatoren e çështjes Marsida Xhaferllari, mori në shqyrtim pretendimet dhe prapësimet me shkrim të kërkuarit Ardian Narkaj, që ka kërkuar pranimin e kërkesës, prapësimet me shkrim të subjektit të interesuar, Prokurorisë së Përgjithshme, që ka kërkuar pranimin pjesërisht të kërkesës, si dhe diskutoi çështjen në tërësi,

VËREN:

I

Rrethanat e çështjes

1. Në datën 7.5.2008, në fshatin Bratosh, Malësi e Madhe janë vrarë me armë zjarri dy shtetas, ndërsa kërkuari Ardian Narkaj është plagosur në këmbë. Kërkuari është ndaluar të nesërmen, më 8.5.2008, si i dyshuar për kryerjen e veprave penale. Gjykata e Rrethit Gjyqësor Shkodër, me vendimin nr. 170, datë 11.5.2008, ka vleftësuar të ligjshëm ndalimin e tij, si dhe i ka caktuar masën e sigurimit “Arresti në burg”.

2. Në përfundim të hetimeve paraprahe, prokurori i ka njoftuar kërkuarit akuzat për veprat penale të vrasjes në rrethana të tjera cilësuese (ndaj dy personave) dhe mbajtjes pa leje të armëve luftarake, të

parashikuara nga nenet 79, shkronja “dh” dhe 278, paragrafi i dytë, të Kodit Penal (KP), si dhe ka dërguar çështjen për gjykim.

3. Gjykata e Rrethit Gjyqësor Shkodër ka pranuar kërkesën për gjykim të shkurtuar dhe në përfundim të gjykimit, me vendimin nr. 222, datë 21.5.2009, ndër të tjera, ka deklaruar fajtor kërkuuesin për të dyja akuzat dhe e ka dënuar me një dënim të bashkuar prej 25 vjet burgim, i cili është ulur me 1/3 për shkak të gjykimit të shkurtuar, duke e dënuar përfundimisht kërkuuesin me 16 vjet e 8 muaj burgim.

4. Mbi bazën e ankimit të kërkuetit, Gjykata e Apelit Shkodër, me vendimin nr. 19, datë 27.1.2010, ka vendosur prishjen e vendimit të gjykatës së shkallës së parë dhe kthimin e çështjes për rigjykim.

5. Gjykata e Rrethit Gjyqësor Shkodër, në rigjykim, me vendimin nr. 248, datë 27.4.2011, ka vendosur, ndër të tjera, deklarimin të pafajshëm të kërkuetit për vrasjen e njëres prej viktimave dhe deklarimin e tij fajtor për veprat penale të vrasjes në kapërcim të kufijve të mbrojtjes së nevojshme të viktimës tjetër dhe mbajtjes pa leje të armëve luftarake, të parashikuara respektivisht nga nenet 83 dhe 278, paragrafi i dytë, të KP-së, duke e dënuar me një dënim të bashkuar prej 4 vjetësh e 10 muajsh burgim. Kundër vendimit kanë paraqitur ankim kërkueti dhe prokurori.

6. Ndërkohë që çështja pritej të shqyrtohej nga gjykata e apelit, Gjykata e Rrethit Gjyqësor Shkodër, me vendimin nr. 232, datë 28.7.2011, ka vendosur shuarjen e masës së sigurimit të arrestit në burg dhe kërkueti është liruar.

7. Pas shqyrtimit të ankimeve, Gjykata e Apelit Shkodër, me vendimin nr. 124, datë 20.6.2012, ka vendosur ndryshimin e vendimit të gjykatës së shkallës së parë vetëm për akuzën e vrasjes, duke e deklaruar fajtor kërkuetin për veprën penale të vrasjes në rrethana të tjera cilësuese, në bashkëpunim (kundër të dyja viktimave), të parashikuar nga nenet 79, shkronja “dh” dhe 25 të KP-së dhe dënimin e tij me 20 vjet burgim. Ajo gjykatë, në bashkim të dënimeve, e ka dënuar përfundimisht kërkuetin me 21 vjet burgim. Kundër këtij vendimi kërkueti ka paraqitur rekurs në Gjykatën e Lartë.

8. Kolegji Penal i Gjykatës së Lartë, me vendimin nr. 00-2015-598 (40), datë 11.3.2015, ka vendosur prishjen e vendimit të gjykatës së apelit dhe kthimin e çështjes për rigjykim në shkallë të dytë.

9. Në rigjykim, i cili është zhvilluar në mungesë të kërkuetit, Gjykata e Apelit Shkodër, me vendimin nr. 443, datë 20.10.2016, ka vendosur në të njëjtën mënyrë, duke e ndryshuar vendimin e gjykatës së shkallës së parë vetëm për akuzën e vrasjes dhe duke e dënuar kërkuetin përfundimisht me 21 vjet burgim. Kundër këtij vendimi kanë paraqitur rekurs kërkueti dhe prokurori.

10. Ndërkohë që çështja pritej të merrej në shqyrtim nga Gjykata e Lartë, kërkueti është arrestuar në datën 25.7.2021 në ekzekutim të vendimit penal të dënimit të tij me 21 vjet burgim. Ai është dërguar fillimisht në Institucionin e Ekzekutimit të Vendimeve Penale (IEVP) “Jordan Misja”, ndërsa në datën 19.10.2021 është transferuar në IEVP-në Malësi e Madhe (Reç).

11. Kolegji Penal i Gjykatës së Lartë, me vendimin nr. 00-2023-687, datë 25.4.2023, ka vendosur mospranimin e rekurseve me arsyetimin se rekursi i paraqitur nga kërkueti ishte nënshkruar dhe depozituar nga një mbrojtës i palegjitimuar, ndërsa rekursi i paraqitur nga prokurori nuk përmbante shkaqe nga ato të parashikuara në nenin 432 të Kodit të Procedurës Penale (KPP).

12. Në datën 7.12.2023, përmes shërbimit postar, kërkueti i është drejtuar Gjykatës Kushtetuese (Gjykata) me ankim kushtetues individual sipas objektit të tij, i cili, pasi është plotësuar sipas kërkesave të ligjit nr. 8577/2000, është regjistruar në këtë Gjykatë në datën 26.12.2023. Kolegji i Gjykatës, me vendimin e datës 11.3.2024, ka vendosur kthimin e kërkesës për plotësim në lidhje me kriterin e shterimit të mjeteve juridike efektive. Në vijim, pas plotësimit të kërkesës, Kolegji i Gjykatës, me vendimin e datës 3.5.2024, ka vendosur kalimin e çështjes për shqyrtim në seancë plenare mbi bazë të dokumenteve.

II

Pretendimet në Gjykatën Kushtetuese

13. **Kërkueti**, në mënyrë të përmblodhur, ka pretenduar se i është cenuar:

13.1. *E drejta për proces të rregullt ligjor*, e garantuar nga neni 42 i Kushtetutës dhe neni 6 i KEDNJ-së, në drejtim të:

13.1.1. *Së drejtës së aksesit në gjykatë*, pasi Gjykata e Lartë, duke mos pranuar rekursin e kërkuarit, i ka mohuar atij të drejtën për të pasur zgjidhje përfundimtare të çështjes. Gjykata e Lartë e ka interpretuar ligjin në mënyrë të ngushtë dhe nuk ka respektuar jurisprudencën kushtetuese. Ajo ia dërgoi në banesë kërkuarit njoftimin për konfirmimin e mbrojtësit, i cili u kthye me shënimin “larguar”, ndonëse ai ishte izoluar në IEVP dhe arrestimi i tij ishte fakt i publikuar në media. Gjykata e Lartë ka vepruar në mënyrë kontradiktore, sepse ka njoftuar edhe mbrojtësin dhe pasi nuk ka marrë përgjigje prej tij, ka nxjerrë përfundimin se nuk legjitimohej. Mbrojtësi ka përfaqësuar kërkuarin në proces dhe vullneti i kërkuarit është shënuar shprehimisht në fund të rekursit. Gjykata e Lartë ka mbajtur qëndrim formalist dhe ka paraqitur në vendim faktin e pavërtetë se mbrojtësi ka marrë njoftim të rregullt dhe nuk ka plotësuar të metat e përfaqësimit.

13.1.2. *Parimit të sigurisë juridike të lidhur me standardin e arsytimit të vendimit gjyqësor*, pasi vendimi i gjykatës së apelit në procesin e rigjyimit është i paarsyetuar, kontradiktore, si dhe nuk ka marrë parasysh detyrat e lëna nga Gjykata e Lartë. Gjykata e apelit nuk ka arsyetuar qartë për rrethanën e bashkëpunimit, duke arsyetuar se në vendngjarje ka qenë të paktën edhe një person tjetër, si dhe për mjetin e kryerjes së veprës penale. Ndonëse kërkuari është dënuar me një vit burgim për veprën penale të mbajtjes pa leje të armëve luftarake, në vendimin e gjykatës së apelit nuk ka asnjë arsyetim për këtë vepër. Po kështu, lidhur me cilësimin e akuzës së vrasjes, gjykata e apelit nuk ka analizuar se përse kërkuari nuk ka vepruar në kushtet e mbrojtjes së nevojshme ose në kapërcim të saj.

13.1.3. *Parimit të barazisë së armëve*, pasi Gjykata e Lartë e ka vendosur kërkuarin në pozitë të pabarabartë me prokurorin. Ajo nuk e ka pranuar rekursin e kërkuarit për arsye formale, ndërsa rekursin e prokurorit nuk e ka pranuar duke i shqyrtuar të gjitha argumentet e tij. Gjykata e Lartë nuk është shprehur në vendim as nëse rekursi i prokurorit i është njoftuar kërkuarit apo mbrojtësit të tij, gjë që ka cenuar mbrojtjen dhe kontradiktoritetin, të garantuar nga neni 31, shkronja “ç”, i Kushtetutës.

13.2. *Parimi i barazisë përpara ligjit*, i garantuar nga neni 18 i Kushtetutës, pasi Gjykata e Lartë në raste të mëparshme ka mbajtur qëndrim të ndryshëm dhe e ka legjitimuar mbrojtësin edhe pa akt përfaqësimi formal, duke vlerësuar se i gjykuari kishte shprehur vullnetin në forma të tjera.

13.3. *Liria personale*, e garantuar nga neni 27 i Kushtetutës, për shkak se vendimet e kundërshtuara duhet të shfuqizohen.

14. ***Subjekti i interesuar, Prokuroria e Përgjithshme***, ka prapësuar si vijon:

14.1. Pretendimi për cenimin e *aksesit në gjykatë* është i bazuar, pasi në kundërshtim me jurisprudencën kushtetuese dhe atë të Gjykatës Evropiane për të Drejtat e Njeriut (GJEDNJ), Gjykata e Lartë ka interpretuar në mënyrë formale dispozitat ligjore për pranueshmërinë e rekursit. Ndonëse e ka ngritur vetë nevojën për saktësimin e vullnetit të kërkuarit, ajo nuk i ka çuar deri në fund veprimet procedurale për njoftimin e kërkuarit dhe mbrojtësit të tij. Në kohën që çështja e kërkuarit është vënë në lëvizje nga Gjykata e Lartë, ai ishte i izoluar, ndaj nuk mund të njoftohej në vendin e banimit. Edhe njoftimi i mbrojtësit është i parregullt, sepse përmban vetëm emrin e tij dhe një datë.

14.2. Pretendimet e tjera janë të bazuara, pasi kërkimet e ngritura në rekurs nuk kanë marrë përgjigje dhe nuk janë shqyrtuar nga Gjykata e Lartë.

III

Vlerësimi i Gjykatës Kushtetuese

A. Për legjitimitimin e kërkuarit

15. Çështja e legjitimitimit (*locus standi*) është një ndër aspektet kryesore që lidhet me nisjen e një procesi kushtetues. Sipas neneve 131, pika 1, shkronja “f” dhe 134, pikat 1, shkronja “i” dhe 2, të Kushtetutës, si dhe nenit 71 të ligjit nr. 8577/2000, çdo individ, person fizik ose juridik, subjekt i së drejtës private dhe publike, mund të vërë në lëvizje Gjykatën për gjykimin përfundimtar të ankesave

kundër çdo akti të pushtetit publik ose vendimi gjyqësor që cenon të drejtat dhe liritë themelore të garantuara në Kushtetutë. Ankimi kushtetues individual, në çdo rast, duhet të plotësojë edhe kriteret e nenit 71/a të ligjit nr. 8577/2000, që lidhen me shterimin e mjeteve juridike efektive, afatin e paraqitjes së kërkesës, pasojat negative të pësura në mënyrë të drejtpërdrejtë e reale dhe mundësinë për rivendosjen e së drejtës së shkelur.

16. Gjykata vlerëson se kërkuksi, si bartës i të drejtave dhe lirive themelore të parashikuara në Kushtetutë, legjitimohet *ratione personae*, bazuar në nenet 131, pika 1, shkronja “P” dhe 134, pika 1, shkronja “I”, të Kushtetutës, pasi ka qenë palë në procesin gjyqësor në të cilin është vendosur për akuzat penale të ngritura ndaj tij, për rrjedhojë ka interes të drejtpërdrejtë në çështjen e parashtruar.

17. Në lidhje me kriterin e *shterimit të mjeteve juridike efektive*, në kuptim të nenit 131, pika 1, shkronja “P”, të Kushtetutës, Gjykata vëren se kërkuksi i është drejtuar asaj me ankim kushtetues individual pas përfundimit të procesit gjyqësor në të tria shkallët e gjyqësorit të zakonshëm dhe pasi ka shteruar në formë e substancë mjetet e zakonshme të ankimit ndaj vendimeve të gjykatave më të ulëta. Për rrjedhojë, ai nuk ka mjet tjetër juridik në dispozicion për mbrojtjen e të drejtave të tij kushtetuese përveç paraqitjes së ankimit kushtetues individual.

18. Për sa i takon legjitimitimit *ratione temporis*, bazuar në nenin 71/a, pika 1, shkronja “b”, të ligjit nr. 8577/2000, afati për paraqitjen e ankimit kushtetues individual është 4 muaj nga konstatimi i cenimit të së drejtës. Kur individi ankohet ndaj një vendimi të Gjykatës së Lartë, në jurisprudencën kushtetuese është vlerësuar se momenti i konstatimit të cenimit të së drejtës konsiderohet data kur arsyetimi i vendimit të kundërshtuar bëhet i disponueshëm, sipas rastit, me njoftim elektronik ose me shpallje në faqen zyrtare të Gjykatës së Lartë (*shih vendimet nr. 49, datë 20.6.2024; nr. 45, datë 3.10.2023; nr. 14, datë 21.6.2022, të Gjykatës Kushtetuese*). Në rastin kur kërkuksi është i izoluar, Gjykata ka pohuar se kjo rrethanë e vështirëson marrjen dijeni nëpërmjet mjeteve elektronike apo shpalljes në faqen zyrtare (*shih vendimin nr. 40, datë 14.5.2024, të Gjykatës Kushtetuese*).

19. Në çështjen konkrete, Gjykata vëren se vendimi i Gjykatës së Lartë mban datën 25.4.2023 dhe është publikuar në faqen zyrtare të saj në datën 13.7.2023, ndërsa ankimi kushtetues individual është dërguar, përmes shërbimit postar, në datën 7.12.2023. Duke mbajtur në konsideratë se kërkuksi prej datës 25.7.2021 gjendet i izoluar në IEVP dhe se Gjykata e Lartë ka vendosur mospranimin e rekursit të tij për shkak se ishte paraqitur nga një mbrojtës i papajisur me tagrat e duhura të përfaqësimit, Gjykata arrin në përfundimin se kërkuksi ka konstatuar cenimin e të drejtave kushtetuese të tij në datën 27.10.2023, që përkon me datën e shënuar nga kancelarja e gjykatës së shkallës së parë në vendimin e depozituar nga vetë kërkuksi së bashku me ankimin kushtetues individual. Duke e llogaritur afatin ligjor nga kjo datë, Gjykata konstaton se ankimi kushtetues individual është paraqitur brenda 4 muajve, ndaj kërkuksi legjitimohet *ratione temporis*.

20. Në drejtim të legjitimitimit *ratione materiae*, Gjykata vëren se kërkuksi ka pretenduar, ndër të tjera, se i është cenuar parimi i barazisë përpara ligjit, pasi Gjykata e Lartë në raste të mëparshme ka mbajtur qëndrim të ndryshëm dhe ka legjitimuar mbrojtësin edhe pa akt përfaqësimi formal, duke vlerësuar shprehjen e vullnetit në forma të tjera. Për të mbështetur këtë pretendim kërkuksi ka paraqitur një vendim penal të Gjykatës së Lartë të vitit 2021, në të cilin është analizuar legjitimitimi i mbrojtësit në gjykimin në shkallë të dytë bazuar në zgjedhjen e të pandehurit me deklaram në seancë gjyqësore përpara gjykatës së apelit.

21. Gjykata ka pohuar se vlerësimi kushtetues i mënyrës së zgjidhjes së çështjeve të ngjashme nga gjykatat e zakonshme bëhet rast pas rasti duke iu referuar rrethanave individuale të rastit konkret. Fakti që gjykatat e zakonshme kanë vendosur ndryshe në një rast të ngjashëm, në vetvete nuk mund të justifikojë pretendimet për cenimin e parimit të barazisë përpara ligjit dhe mosdiskriminimit, pasi mënyra e zgjidhjes së çështjes dhe e zbatimit të ligjit është e drejtë e çdo gjykate, për sa kohë çdo çështje konkrete është specifike dhe ka individualitetin e saj, e harmonizuar edhe me rrethana, faktorë, motive ose prova gjyqësore, të cilat nuk mund të jenë të njëjta (*shih vendimin nr. 19, datë 21.3.2024, të Gjykatës Kushtetuese*). Mbi bazën e këtij standardi, Gjykata çmon se pretendimi i kërkuksit për cenimin e barazisë përpara ligjit nuk mund të merret në shqyrtim *ratione materiae*.

22. Në vijim, Gjykata vëren se kërkuksi ka pretenduar se gjatë procesit gjyqësor në gjykatën e apelit dhe Gjykatën e Lartë i janë cenuar liria personale dhe e drejta për proces të rregullt ligjor në aspektet e aksesit në gjykatë, parimit të barazisë së armëve dhe të sigurisë juridike të lidhur me standardin e arsyetimit të vendimit gjyqësor. Liria personale dhe e drejta për proces të rregullt ligjor garantohen respektivisht nga nenet 27 dhe 42 të Kushtetutës, si të tilla ato hyjnë në kompetencën e kësaj Gjykate. Pavarësisht se kërkuksi e ka parashtruar veçmas pretendimin për cenimin e lirisë personale, Gjykata, duke mbajtur në konsideratë se shkaku i cenimit është paraqitur si rrjedhojë e papajtueshmërisë me Kushtetutën të vendimeve gjyqësore të dhëna gjatë një procesi të parregullt, çmon ta analizojë çështjen e paraqitur në këndvështrim të nenit 42 të Kushtetutës, i cili, ndër të tjera, parashikon se liria nuk mund të cenohet pa një proces të rregullt ligjor dhe se kushdo, për mbrojtjen e lirisë personale, ka të drejtën e një gjykimi të drejtë nga një gjykatë.

B. Për themelin e pretendimeve

B.1. Për cenimin e së drejtës së aksesit në gjykatë

23. Kërkuksi ka pretenduar se i është cenuar e drejta e aksesit, pasi Gjykata e Lartë ka vendosur mospranimin e rekursit të tij dhe i ka mohuar të drejtën për të pasur zgjidhje përfundimtare të çështjes. Sipas kërkuksit, Gjykata e Lartë ka nxjerrë konkluzionin se mbrojtësi nuk legjitimohej duke interpretuar ngushtë ligjin dhe duke mos respektuar jurisprudencën kushtetuese. Kërkuksi ka parashtruar se arrestimi i tij në vitin 2021 ishte fakt i njohur botërisht nga publikimi në media, megjithatë Gjykata e Lartë pa komunikuar me prokurorinë, drejtorinë e burgjeve apo policinë e shtetit, ia dërgoi në banesë kërkuksit njoftimin për konfirmimin e mbrojtësit, i cili u kthye me shënimin “larguar”. Sipas tij, Gjykata e Lartë nuk ka respektuar as rregullat ligjore të njoftimit të personit të larguar, por ka vepruar në mënyrë kontradiktore, sepse ka njoftuar edhe mbrojtësin dhe pasi nuk ka marrë përgjigje prej tij, ka nxjerrë përfundimin se ai nuk legjitimohej. Gjithashtu, sipas kërkuksit, mbrojtësi e ka përfaqësuar atë gjatë procesit penal dhe vullneti i tij për zgjedhjen e mbrojtësit është shënuar shprehimisht në fund të rekursit. Sipas tij, Gjykata e Lartë ka mbajtur qëndrim formalist dhe ka paraqitur në vendim faktin e pavërtetë se mbrojtësi ka marrë njoftim të rregullt dhe nuk ka plotësuar të metat e përfaqësimit.

24. Subjekti i interesuar, Prokuroria e Përgjithshme, ka pranuar pretendimet e kërkuksit, duke parashtruar se Gjykata e Lartë i ka cenuar atij të drejtën e aksesit, pasi në kundërshtim me jurisprudencën kushtetuese dhe atë të GJEDNJ-së, ka interpretuar në mënyrë formale dispozitat ligjore për pranueshmërinë e rekursit. Sipas Prokurorisë së Përgjithshme, ndonëse Gjykata e Lartë e ka ngritur vetë nevojën për saktësimin e vullnetit të kërkuksit, ajo nuk i ka çuar deri në fund veprimet procedurale për njoftimin e kërkuksit dhe mbrojtësit të tij. Po kështu, subjekti i interesuar është shprehur se në kohën që çështja e kërkuksit është vënë në lëvizje nga Gjykata e Lartë, ai ishte i izoluar, ndaj nuk mund të njoftohej në vendin e banimit. Sipas tij, edhe njoftimi i mbrojtësit është i parregullt, sepse përmban vetëm emrin e tij dhe një datë.

25. Neni 42, pika 2, i Kushtetutës sanksionon të drejtën për gjykim të drejtë, ku e drejta e aksesit, përfshirë të drejtën për të vënë në lëvizje gjykatën, përbën një aspekt të saj. Në jurisprudencën e saj Gjykata ka theksuar vazhdimisht se kjo e drejtë e individit nuk përfshin vetëm të drejtën për të filluar një proces, por edhe të drejtën për të pasur, nga ana e gjykatës, një zgjidhje përfundimtare për çështjen, pasi aksesit në gjykatë duhet të jetë substantiv dhe jo thjesht formal. Në rast se mohohet kjo e drejtë procesi konsiderohet i parregullt, sepse aksesit në gjykatë është, përpara së gjithash, një kusht kryesor për të realizuar mbrojtjen e të drejtave të tjera të individit. Thelbi i së drejtës së aksesit në gjykatë cenohet kur rregullat procedurale pushojnë së shërbyeri qëllimit të administrimit të duhur të drejtësisë dhe formojnë një lloj pengese për palën ndërgjyqëse që çështja e tij/saj të vendoset në themel nga gjykata kompetente. Në veçanti, çështja e administrimit të duhur të drejtësisë është element kryesor për të bërë dallimin midis formalizmit të tepruar dhe zbatimit të pranueshëm të formaliteteve procedurale (*shih vendimet nr. 32, datë 3.11.2022; nr. 10, datë 12.4.2022; nr. 19, datë 1.4.2016 të Gjykatës Kushtetuese*).

26. Gjykata ka pohuar se rekursi është akti procedural në të cilin parashtrohen shkaqet për të cilat kundërshtohet një vendim, sipas kërkesave të nenit 432 të KPP-së, që mundëson të drejtën e të pandehurit për të filluar gjykimin në Gjykatën e Lartë dhe, në këtë kuptim, ai është akti me të cilin garantohet e drejta e aksesit në atë gjykatë. Kërkesa për nënshkrimin e rekursit nga mbrojtësi, me pasojë mospranimin e tij, e parashikuar nga neni 435 i KPP-së, ka kuptim, përpara së gjithash, në funksion të aksesit që duhet të kenë të pandehurit për të ushtruar të drejtat që parashikojnë dispozitat procedurale. Mbrojtja me avokat e të pandehurit gjatë shqyrtimit gjyqësor në Gjykatën e Lartë është kërkesë e nevojshme në funksion të garantimit të një mbrojtjeje efektive dhe profesionale që është në interes të drejtësisë (*shih vendimet nr. 6, datë 22.2.2022; nr. 21, datë 29.4.2013; nr. 53, datë 5.12.2012 të Gjykatës Kushtetuese*).

27. Në rastin konkret, Gjykata vëren se çështja e kërkuarit është shqyrtuar në një proces gjyqësor që ka zgjatur rreth 15 vjet, për shkak të gjykimit dy herë në shkallë të parë, tre herë në shkallë të dytë dhe dy herë në Gjykatën e Lartë, si rezultat i rigjytimeve të urdhëruara nga gjykatat më të larta, bazuar në ankimet e palëve, përfshirë ato të kërkuarit. Kërkuari është proceduar nën masën e sigurimit të arrestit në burg deri në datën 28.7.2011, kur është liruar për shkak të shuarjes së masës. Më pas, ai është arrestuar në datën 25.7.2021 në ekzekutim të vendimit penal të dënimit me 21 vjet burgim të dhënë nga gjykata e apelit, e cila e ka marrë çështjen në shqyrtim për herë të tretë në vitin 2016 si rezultat i rigjytimeve. Përgjatë këtij procesi, kërkuari është përfaqësuar nga 6 mbrojtës të ndryshëm, ndër të cilët njëri është caktuar kryesisht nga gjykata.

28. Më konkretisht, në gjykimin e parë në shkallë të parë, të përfunduar në vitin 2009, kërkuari ka zgjedhur personalisht një mbrojtës me deklaram përpara gjykatës, si dhe me akt të lëshuar në ambientet e paraburgimit (*mbrojtësi i parë*). Në gjykimin e parë në shkallë të dytë kërkuari ka zgjedhur me deklaram përpara gjykatës dy mbrojtës të rinj (*mbrojtësi i dytë* dhe *mbrojtësi i tretë*), të ndryshëm nga mbrojtësi i parë. Ai ka konfirmuar zgjedhjen e këtyre dy mbrojtësve me deklaram përpara gjykatës në rigjykimin e çështjes në shkallë të parë, që ka përfunduar në vitin 2011, por njëri prej tyre (*mbrojtësi i dytë*) është tërhequr gjatë rigjykimit, ndërsa mbrojtësi i tretë ka vazhduar përfaqësimin e kërkuarit deri në paraqitjen e ankimit ndaj vendimit të gjykatës së shkallës së parë. Në gjykimin e dytë në gjykatën e apelit, që ka përfunduar në vitin 2012, kërkuari ka zgjedhur me prokurë të posaçme një mbrojtës të ri, të ndryshëm nga tre të parët (*mbrojtësi i katërt*), i cili e ka përfaqësuar atë deri në paraqitjen e rekursit. Në gjykimin në Gjykatën e Lartë, të zhvilluar në seancë gjyqësore me pjesëmarrjen e palëve, kërkuari është përfaqësuar nga një mbrojtës tjetër (*mbrojtësi i pestë*), i zgjedhur nga të afërmit me prokurë. Mbrojtësi i pestë e ka përfaqësuar kërkuarin edhe në fillim të gjykimit të tretë në gjykatën e apelit, të përfunduar në vitin 2016, por gjykata, pas deklaramit të mungesës së kërkuarit, nuk e ka njohur të vlefshme zgjedhjen e të afërmit, ndaj është shprehur se ia cakton kryesisht atë mbrojtës kërkuarit. Për shkak të ndryshimit të cilësisë së tij, mbrojtësi i pestë në datën 17.9.2016 ka hequr dorë nga mbrojtja dhe gjykata i ka caktuar kërkuarit kryesisht një mbrojtës tjetër (*mbrojtësja e gjashtë*), të ndryshme nga të mëparshmit.

29. Akti i fundit i ankimit të kërkuarit në gjykatat e zakonshme, rekursi në Gjykatën e Lartë, është përpiluar në emër të kërkuarit, ndërsa është nënshkruar në çdo faqe nga mbrojtësi i parë, i cili e ka mbrojtur në gjykimin e parë në shkallë të parë, të përfunduar në vitin 2009. Në fund rekursi mban një nënshkrim që tregon emrin dhe mbiemrin e kërkuarit. Ndërkohë, poshtë nënshkrimit, në të njëjtën faqe (të fundit) të rekursit, gjendet edhe një shënim me shkrim dore. Shënimi përmban një deklaram në vetë të parë të kërkuarit, sipas të cilit ai nuk është dakord me vendimin e Gjykatës së Apelit Shkodër dhe e kundërshton atë në Gjykatën e Lartë, duke u shprehur, ndër të tjera, se “*avokati do të shpjegojë me hollësi se vendimi i gjykatës së apelit është i padrejtë*”. Poshtë shënimit gjendet përsëri një nënshkrim me emrin dhe mbiemrin e kërkuarit, si dhe nënshkrimi i vetë mbrojtësit të parë.

30. Në datën 27.2.2023 Kolegji Penal i Gjykatës së Lartë ka shpallur listën e çështjeve penale për shqyrtim në dhomën e këshillimit të datës 28.3.2023, ku përfshihej edhe çështja e kërkuarit. Gjykata e Lartë ka konstatuar se rekursi është bërë nga mbrojtësi pa u pajisur me prokurë, ndërsa ka ngritur dyshime për identitetin e shënimit me shkrim dore dhe nënshkrimin prej kërkuarit në fund të aktit të

rekursit, ndaj ka shtyrë seancën e dhomës së këshillimit në një datë tjetër, për të kryer verifikimet përmes njoftimit të kërkuarit dhe mbrojtësit të tij. Ajo i është drejtuar kërkuarit me shkresën e datës 29.3.2023, përmes së cilës i kërkonte verifikimin e vullnetit dhe plotësimin e kriterëve formale të rekursit, pra të shprehte vullnetin në mënyrë garantuese dhe dijeninë e tij për ushtrimin e rekursit nga mbrojtësi i parë. Ky akt njoftimi është dërguar në vendin e banimit të kërkuarit dhe është kthyer me shënimin “larguar”. Gjithashtu, Gjykata e Lartë i është drejtuar me shkresën e datës 29.3.2023 edhe vetë mbrojtësit të parë që kishte nënshkruar rekursin, duke e njoftuar se ai duhej të paraqiste prokurë të posaçme me vullnet të shprehur të kërkuarit, me të cilën mandatohej për nënshkrimin e rekursit. Akti i njoftimit të mbrojtësit është kthyer nëpërmjet shërbimit postar vetëm me nënshkrimin e mbrojtësit dhe datën 31.3.2023, pa u shoqëruar me ndonjë informacion ose akt përfaqësimi të kërkuarit.

31. Në vijim, Gjykata e Lartë, në dhomën e këshillimit, në datën 25.4.2023 ka vendosur, ndër të tjera, mospranimin e rekursit të kërkuarit, duke arsyetuar se ai nuk plotëson kriteret formale që duhet të përmbajë rekursi, pasi është paraqitur nga një mbrojtës i palejitimuar. Gjykata e Lartë ka arsyetuar se për verifikimin e vullnetit të kërkuarit dhe plotësimin e të metave formale të rekursit i është drejtuar kërkuarit me njoftim me shkrim, njoftim i cili është kthyer i pakomunikuar me shënimin “larguar”. Sipas Gjykatës së Lartë, ajo i është drejtuar edhe mbrojtësit që kishte hartuar dhe nënshkruar rekursin, me qëllim garantimin e të drejtave të të gjykuarit, njoftim i cili ishte nënshkruar prej mbrojtësit në datën 31.3.2023, megjithatë mbrojtësi nuk ka paraqitur asnjë akt që të plotësonte kërkesat ligjore të kërkuara (*shih paragrafët 33 dhe 34 të vendimit nr. 00-2023-687, datë 25.4.2023, të Gjykatës së Lartë*).

32. Gjykata vëren se Gjykata e Lartë, paraprakisht shqyrtimit të rekursit të kërkuarit, ka filluar procedurën e plotësimit të të metave formale të tij, duke kryer veprime specifike për të konfirmuar vullnetin e kërkuarit në drejtim të paraqitjes së rekursit dhe zgjedhjes së mbrojtësit të parë që kishte nënshkruar rekursin. Mirëpo, gjatë gjykimit të çështjes në Gjykatën e Lartë kërkuari ka qenë i izoluar prej datës 25.7.2021, duke vuajtur dënimin penal në ngarkim të tij, ndaj akti i njoftimit të tij i dërguar në banesë dhe i kthyer me shënimin “larguar” qartësisht nuk i ka shërbyer qëllimit që Gjykata e Lartë ka pasur për të garantuar vullnetin e kërkuarit lidhur me paraqitjen e rekursit dhe legjitimitimin e mbrojtësit të parë. Edhe njoftimi i mbrojtësit të parë nuk duket i vlefshëm, për sa kohë mungon nënshkrimi i atij që ka bërë njoftimin. Duke mbajtur në konsideratë këto rrethana, si dhe kohën e gjatë të kaluar nga dhënia e vendimit të gjykatës së apelit (viti 2016) deri në shqyrtimin e rekursit (viti 2023), Gjykata e Lartë duhet të ndërmerret të gjitha veprimet dhe hapat e nevojshëm për njoftimin e kërkuarit në përputhje me dispozitat e KPP-së, përfshirë edhe komunikimin me organet e tjera shtetërore, në veçanti me prokurorinë, e cila jo vetëm është palë në procesin gjyqësor, por është edhe autoriteti përgjegjës për ekzekutimin e vendimeve penale.

33. Për sa më lart dhe duke u bazuar në standardet kushtetuese të sipërcituara, Gjykata vlerëson se në rastin në shqyrtim Gjykata e Lartë ka mbajtur një qëndrim formalist, pasi veprimet e kryera prej saj nuk i kanë shërbyer saktësisht të të metave të rekursit në drejtim të verifikimit të vullnetit të kërkuarit për të paraqitur rekurs dhe të zgjedhjes së mbrojtësit. Gjykata e Lartë i ka të gjitha hapësirat që, në përputhje me funksionin e saj të interpretimit të normës, kërkesat ligjore për elementet formale që duhet të plotësojë rekursi dhe plotësimin e të metave të tij t'i interpretojë me qëllim garantimin e të drejtave themelore të individit, konkretisht të së drejtës së aksesit në gjykatë. Si rrjedhim, Gjykata vlerëson se kërkuari i është cenuar e drejta e aksesit në gjykatë.

34. Për sa u takon pretendimeve të tjera të kërkuarit, që kanë të bëjnë me cenimin e parimeve të barazisë së armëve dhe të sigurisë juridike të lidhur me standardin e arsyetimit të vendimit gjyqësor, Gjykata rithekson se kontrolli i respektimit të standardeve kushtetuese për proces të rregullt ligjor është funksion edhe i gjykatave të zakonshme, për më tepër i Gjykatës së Lartë, e cila i ka të gjitha mjetet dhe kompetencat për të kryer një rol që shkon përtej ligjit dhe synon të drejtën (*shih vendimet nr. 32, datë 3.11.2022; nr. 79, datë 14.12.2017, të Gjykatës Kushtetuese*). Për sa kohë çështja e kërkuarit do të merret përsëri në shqyrtim nga Gjykata e Lartë, kjo e fundit duhet t'u japë përgjigje të arsyetuar

pretendimeve me natyrë kushtetuese të ngritura në rekurs nga kërkuesi dhe të respektojë ajo vetë standardet e procesit të rregullt, ndaj Gjykata çmon të mos shprehet për to.

35. Në përfundim, Gjykata çmon se pretendimi për cenimin e së drejtës për proces të rregullt ligjor, sipas arsytimit të mësipërm të këtij vendimi, është i bazuar, ndaj kërkesa pranohet.

PËR KËTO ARSYE,

Gjykata Kushtetuese, në mbështetje të neneve 131, pika 1, shkronja “P” dhe 134, pika 1, shkronja “I”, të Kushtetutës, si dhe neneve 72 e vijuese të ligjit nr. 8577, datë 10.2.2000, “Për organizimin dhe funksionimin e Gjykatës Kushtetuese të Republikës së Shqipërisë”, të ndryshuar, njëzëri,

VENDOSI:

1. Pranimin e pjesshëm të kërkesës.
2. Shfuqizimin e vendimit nr. 00-2023-687, datë 25.4.2023, të Kolegjit Penal të Gjykatës së Lartë.
3. Dërgimin e çështjes për rishqyrtim në Gjykatën e Lartë.

Ky vendim është përfundimtar dhe hyn në fuqi ditën e botimit në Fletoren Zyrtare.

Marrë më 24.9.2024.

Shpallur më 22.10.2024.

Kryetare: Holta Zaçaj

Anëtarë: Sonila Bejtja, Genti Ibrahim, Ilir Toska, Fiona Papajorgji, Sandër Beci, Marsida Xhaferllari, Marjana Semini